Μία συζήτηση του Κυριάκου Αθανασιάδη για την ATHENSvoice με τον Δαυίδ Σαλτιέλ, Πρόεδρο του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος και της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, για την Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος (τιμάται κάθε χρόνο στις 27 Ιανουαρίου), για τα αρχεία των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων, το Μουσείο του Ολοκαυτώματος, την ανάπλαση της Πλατείας Ελευθερίας και τον αντισημιτισμό.

Κ.Α.:*Κύριε Πρόεδρε, κλείνουμε σχεδόν 80 χρόνια από το πρώτο τρένο που έφυγε από τον σταθμό της πόλης για το Άουσβιτς-Μπιρκενάου. Είναι πολύς καιρός. Όμως τα περισσότερα από αυτά τα χρόνια οι Θεσσαλονικείς ιδίως, Εβραίοι και χριστιανοί, τα πέρασαν μέσα σε μία μεγάλη, βαριά σιωπή — πράγμα που άλλαξε ουσιαστικά μόνο τα τελευταία δέκα-δεκαπέντε χρόνια όλα κι όλα. Τι ήταν αυτό που κρατούσε κλειστά τα στόματα; Ο φόβος; Οι ενοχές; Η ντροπή; Το ότι υπήρξαν άνθρωποι που κέρδισαν από όλο αυτό;*

Δ.Σ.:Οχτώ δεκαετίες είναι όντως πολύς χρόνος. Όμως παρά το πέρασμά του δεν μπορούμε να ξεχνάμε ότι τα όσα έζησαν οι διωκόμενοι Εβραίοι την περίοδο του Ολοκαυτώματος ήταν απάνθρωπες εμπειρίες που δημιούργησαν τραύματα σωματικά και ψυχικά τα οποία ταλαιπώρησαν όσους επέζησαν για μια ζωή. Οι άνθρωποι αυτοί βίωσαν, όσο κανένας άλλος, στο ίδιο τους το πετσί κυριολεκτικά, τη σωματική και ψυχική καταρράκωση που προκάλεσε η βάναυση μεταχείριση από τον συνάνθρωπο, ο ξεριζωμός από την πατρίδα και βέβαια τα ανεξίτηλα σημάδια που τους άφησαν η καταναγκαστική εργασία, η βία, τα ιατρικά πειράματα, η πείνα, η απώλεια συγγενών και φίλων και πόσα ακόμη.

Ένας πρώτος λόγος για τη σιωπή ήταν σίγουρα το γεγονός ότι η πλειοψηφία δεν θα πίστευε τα όσα θα αφηγούνταν οι επιζώντες — κυρίως αυτοί των στρατοπέδων. Υπάρχουν καταγεγραμμένα περιστατικά επιζώντων που αντιμετωπίστηκαν ως άτομα με πνευματικά προβλήματα καθώς τα όσα περιέγραφαν θεωρούνταν αδιανόητα και κυριολεκτικά απίστευτα. Αλλά αυτός δεν ήταν ο μόνος λόγος. Πρέπει όμως να λάβουμε υπόψιν ότι μιλάμε για πολλές διαφορετικές περιπτώσεις. Άνθρωποι που επέζησαν στα στρατόπεδα. Άνθρωποι που, όντας μικρά παιδιά ή και νήπια ακόμη, περιπλανήθηκαν σε βουνά και πέρασαν μια οδύσσεια με μέλη των οικογενειών τους, γνωρίζοντας την πείνα και τις κακουχίες στα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής τους. Δεν είναι καθόλου περίεργο λοιπόν ότι ένας σημαντικός αριθμός των επιζώντων του Ολοκαυτώματος —όχι μόνο των Ελλήνων— υπέφερε από ενοχές γιατί επέζησε, όταν όλα —οι άνθρωποι αλλά και όσα γνώριζε ως καθημερινότητα— είχαν χαθεί. Κάθε προσωπική ιστορία είναι διαφορετική και δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τι ώθησε τον κάθε επιζώντα να μείνει σιωπηλός. Αν προσπαθούσα να εντοπίσω κάποια κοινά σημεία, θα έλεγα πως είναι λογικόνα μη θέλουν να μιλήσουν για να μην ξαναζήσουν τον πόνο.

Πρέπει επίσης να αναλογιστούμε τις συνθήκες των χρόνων εκείνων αμέσως μετά την Απελευθέρωση. Ο άμεσος περίγυρός τους ποιος ήταν; Άλλοι Εβραίοι που κυνηγήθηκαν και είτε κρύφτηκαν για να μην εκτοπιστούν στα στρατόπεδα είτε επέζησαν των στρατοπέδων λόγω κάποιου θαύματος. Και στις δύο περιπτώσεις μιλάμε για ανθρώπους που —έχοντας χάσει δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες, συγγενείς και φίλους— γνώριζαν αυτή την πραγματικότητα και δεν είχαν λόγο να συζητούν το οδυνηρό αυτό θέμα.

Phoca PDF

Από την άλλη, ήταν ο ευρύτερος κοινωνικός περίγυρος ανοιχτός για να ακούσει για τα στρατόπεδα και τα όσα βίωσαν οι Εβραίοι; Όσοι γύρισαν, αν γύρισαν και δεν μετοίκισαν κάπου αλλού —κάτι που δεν ήταν καθόλου σπάνιο— επέστρεψαν σε τόπους όπου υπήρχαν και οι άνθρωποι που συνεργάστηκαν με τους Ναζί. Εδώ στη Θεσσαλονίκη οι περιουσίες —καταστήματα, σπίτια, είδη καθημερινής χρήσης, έπιπλα, ρούχα, βιβλία και τόσα άλλα των 50.000 Εβραίων της πόλης— τι έγιναν; Οι Ναζί δημιούργησαν την ΥΔΙΠ. Μια υπηρεσία για τη διαχείριση των περιουσιών. Προφανώς αυτή η διαχείριση έγινε. Όλα αυτά τα περιουσιακά στοιχεία δεν μπορεί να εξαφανίστηκαν.

Ξέρετε πόσες φορές επισκεπτόμενος παλαιοπωλεία εντόπισα αντικείμενα που προφανώς προέρχονταν από οικογένειες που χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα; Πάρα πολλές. Ακόμα και σήμερα συνεχίζουμε να συλλέγουμε επιτύμβιες πλάκες του Παλαιού Εβραϊκού Νεκροταφείο ή θραύσματά τους από κάθε γωνιά της πόλης… Και μιας και αναφέρθηκα σε αυτό. Τι μας λέει το παράδειγμα του Παλαιού Εβραϊκού Νεκροταφείου; Τότε δεν υπήρξε ντροπή, ηθικός φραγμός. Οι επιτύμβιες στήλες και τα τούβλα ήταν καλά υλικά και ο τόπος προέλευσης δεν ένοιαζε αυτούς που επρόκειτο να τα χρησιμοποιήσουν, σε δρόμους, σπίτια ακόμα και σε τόπους ιερούς. Και αυτό ξεκινά το 1942 αλλά συνεχίζεται και μετά το τέλος του πολέμου… Το θέμα των περιουσιών είναι κάτι που απασχολεί έντονα τους ερευνητές σήμερα. Μπορώ να σας πω ότι ο Οργανισμός Περιθάλψεως και Αποκαταστάσεως Ισραηλιτών Ελλάδος, που δημιουργήθηκε βάσει νόμου του Ελληνικού Κράτους για να μεριμνήσει για τα περιουσιακά στοιχεία όσων εξοντώθηκαν, ακόμα και σήμερα πασχίζει να τεκμηριώσει περιπτώσεις ακινήτων που ανήκαν σε Εβραίους χαμένους στο Ολοκαύτωμα.

Για να επανέλθω όμως στο θέμα. Στα τέλη του 2020 έφυγε από την ζωή η επιζήσασα του Άουσβιτς από τα Ιωάννινα, Εστήρ Κοέν. Υπήρχαν πολλά αφιερώματα στη ζωή της, κατά τις τελευταίες δεκαετίες της οποίας και αυτή όπως και άλλοι Έλληνες Εβραίοι επιζώντες είχε μοιραστεί τις εμπειρίες τους για να μη ζήσει καμία άλλη γενιά ένα Ολοκαύτωμα. Μεταξύ των όσων είχε εξιστορήσει, ήταν η αντιμετώπιση που είχε όταν γύρισε στα Γιάννενα. Είχαν επιζήσει αυτή και η αδελφή της από την επταμελή τους οικογένεια. Όταν λοιπόν πήγε στο σπίτι της, στην οδό Γενναδίου 1, όπως αφηγείται: «Έκανα να μπω μέσα. Εμφανίστηκε στο πρώτο σκαλοπάτι ένας άγνωστος και μου είπε, “Πού πας;”“Στο σπίτι μου”, του απάντησα. Μου λέει, “Μην προχωρείς, θα σου πω κάτι”. Λέω, “Ορίστε”. “Ξέρεις αν η μαμά σου είχε φούρνο στην κουζίνα;” Όλο χαρά εγώ, απάντησα: «“Βέβαια, ψήναμε το ψωμί, δεν ξέρω το σπίτι μου;” “Ε, αφού δεν σ’ έκαψαν οι Γερμανοί, θα σε κάψω εγώ αν τολμήσεις να μπεις μέσα”, μου είπε». Πώς λοιπόν να εξιστορήσεις τις εμπειρίες αυτές, μέσα σε τέτοιες συνθήκες;…

Επίσης ένας ακόμα λόγος φαίνεται να ήταν η ανάγκη να κοιτάξουν μπροστά, να μην επιστρέφουν στο τι έγινε. Να επενδύσουν στη ζωή, στην καθημερινότητα — ίσως και ως ένας τρόπος αντιμετώπισης του τραύματος. Τώρα, σε ό,τι αφορά τα παιδιά, θεωρώ ότι μάλλον το έκαναν για τα προστατεύσουν.

Ξέρετε, αν σήμερα υπάρξει ένα τραγικό γεγονός, συνήθως υπάρχει οργανωμένη αντίδραση. Για όσους βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του γεγονότος, προσφέρεται

Phoca PDF

βοήθεια από εξειδικευμένους επιστήμονες, ειδικά όταν έχουμε να κάνουμε με απώλεια ζωών. Σε όσους όμως βίωσαν το Ολοκαύτωμα —αναλογιστείτε αρχικά τη διαφορά στην ένταση και την έκταση συγκριτικά με κάθε ενδεχόμενη τραγωδία των ημερών μας— τι βοήθεια δόθηκε; Καμία. Από κάθε άποψη. Νομίζω λοιπόν πως, απολύτως φυσιολογικά, δεν γνώριζαν πώς να διαχειριστούν τις εμπειρίες αυτές, τα ψυχικά τραύματα, τις ενοχές. Πώς λοιπόν να μιλούσαν στους οικείους τους, στους φίλους, στους γείτονες, ή στα παιδιά τους; Κάποιοι το έκαναν, αλλά με μικρές αναφορές και χωρίς πολλές λεπτομέρειες. Ενώ αυτοί που βγήκαν μπροστά μοιραζόμενοι τις εμπειρίες τους το έκαναν δεκαετίες αργότερα, όταν η ζωή τους είχε μια ροή, όταν είχε περάσει αρκετός χρόνος.

Κ.Α.:*Η ενίσχυση της Μνήμης είναι εξαιρετικά σημαντική υπόθεση για την Κοινότητα και για τον Ελληνικό Εβραϊσμό συνολικότερα. Ποια είναι τα βήματα που έχουν γίνει σε αυτή την κατεύθυνση;*

Δ.Σ.:Εμείς σήμερα προσπαθούμε να μιλάμε για τα γεγονότα αυτά, γιατί η γνώση και η κατανόηση είναι το αντίδοτο στη μισαλλοδοξία και τον ρατσισμό. Η προσπάθεια αυτή βασίζεται στην εξωστρέφεια, διαφορετικά δεν μπορεί να έχει αποτέλεσμα. Στη Θεσσαλονίκη και στους άλλους τόπους όπου υπάρχουν ακόμα Εβραϊκές Κοινότητες, αυτές αναπτύσσουν άριστη συνεργασία με δημόσιους φορείς, με την πολιτεία, με τα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα, και πολλές φορές αυτό περνά τα σύνορα της χώρας, στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Δεν ήταν εύκολο να γίνει αυτή η στροφή. Είναι ένας αγώνας πραγματικά που ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1990 και εντείνεται τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Χρειάστηκαν πολλά και μικρά βήματα.

Για παράδειγμα, αφενός με αφορμή τον εντοπισμό των οστών του ήρωα Συνταγματάρχη Μαρδοχαίου Φριζή και τον ενταφιασμό τους στο Εβραϊκό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης, και αφετέρου με τα αποκαλυπτήρια του μνημείου στον ίδιο χώρο που αφιερώθηκε στους χιλιάδες Έλληνες Εβραίους που πολέμησαν και έπεσαν στο Αλβανικό Μέτωπο, στο πλευρό των Χριστιανών αδελφών τους, υπερασπιζόμενοι τα ιερά και τα όσια της Ελλάδας, μιλήσαμε για τη συμμετοχή των Εβραίων στον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο του 1940-41. Καταρρίφθηκε έτσι μέσα από ιστορικά γεγονότα, που ήταν ελάχιστα γνωστά στο ευρύ κοινό, ένας ακόμα μύθος, ένα αρνητικό στερεότυπο που υποβάθμιζε την προσφορά των Εβραίων προς την Πατρίδα και τη γενναιότητά τους.

Επίσης μετά από προσπάθειες οκτώ περίπου ετών καταφέραμε να ψηφίσει ομόφωνα η Βουλή των Ελλήνων, το 2004, τη θεσμοθέτηση της 27ης Ιανουαρίου ως Ημέρας Μνήμης των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος. Μια τέτοια ημέρα ήταν κάτι αυτονόητο για πολλά κράτη στην Ευρώπη. Χρειαζόταν κόπος για να πείσουμε ότι το να αποδεχθείς το παρελθόν, το να αντιμετωπίσεις με ειλικρίνεια ακόμη και τις πιο σκοτεινές πλευρές του, δεν είναι βλαπτικό — το αντίθετο.

Στηρίξαμε επίσης ενεργά την Ελλάδα ώστε να επιτευχθεί η ένταξή της ως μέλος στον οργανισμό «The International Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance, and Research», τον προπομπό του οργανισμού

Phoca PDF

«International Holocaust Remembrance Alliance». Ενός διεθνούς οργανισμού με σημαντικό έργο, του οποίου σήμερα που μιλάμε η Ελλάδα είναι η προεδρεύουσα χώρα.

Επιμείναμε επίσης, επί σειρά ετών, για την ανέγερση ενός μνημείου στο χώρο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Οι προσπάθειές μας ευοδώθηκαν το 2013. Μέρος και αυτό της προσπάθειας επούλωσης ενός τραύματος, αφού ελάχιστοι από τους χιλιάδες φοιτητές γνώριζαν ότι πατούσαν σε τόπο ιερό. Εκεί όπου είχαν ταφεί χιλιάδες Εβραίοι Θεσσαλονικείς.

Την ίδια χρονιά, οι πολίτες της Θεσσαλονίκης περπάτησαν ο ένας δίπλα στον άλλο από την Πλατεία Ελευθερίας έως τον Παλαιό Σιδηροδρομικό Σταθμό. Ήταν η πρώτη σιωπηλή πορεία Μνήμης. Αυτός ο θεσμός πλέον, που σταμάτησε μόνο προσωρινά, λόγω της πανδημίας, είναι μια πρωτοβουλία του Δήμου Θεσσαλονίκης, των Πανεπιστημίων της πόλης, και της Κοινότητας, που δείχνει ανοιχτά, με τη συμμετοχή όλων των Θεσσαλονικέων, κάθε ηλικίας, πως το Ολοκαύτωμα, τα γεγονότα που μας οδήγησαν σε αυτό αλλά και όσα αυτό τόσο επώδυνα μας κληροδότησε, μας αφορούν όλους.

Συνεχίσαμε στο μονοπάτι αυτό, και το 2014 χάρη στον διαρκή διάλογο με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης είδαμε την επαναλειτουργία της μοναδικής στην Ελλάδα Έδρας Εβραϊκών Σπουδών, που συμβάλλει σημαντικά στην προβολή και την έρευνα της ιστορίας της Κοινότητας, και στην καταπολέμηση των στερεοτύπων και του αντισημιτισμού, μέσα από τη διδασκαλία αλλά και τις συνεργασίες και προγράμματα που υλοποιούνται με πανεπιστήμια και φορείς του εξωτερικού. Ταυτόχρονα, η βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με ενέργειες της Κοινότητας, και χάρη στην κρίσιμη συμβολή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, έχει πρόσβαση στην πλήρη βάση δεδομένων του Shoah Foundationμε μαρτυρίες Ελλήνων επιζώντων του Ολοκαυτώματος. Έτσι η φωνή των επιζώντων —ακόμα και αυτών που δεν είναι πλέον μαζί μας— παραμένει δυνατή.

Στο κομμάτι της εκπαίδευσης εδώ και κάποια χρόνια υλοποιούνται προγράμματα του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος και του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης που απευθύνονται στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος και της τοπικής ιστορίας. Ενώ ανάλογες πρωτοβουλίες με τη μορφή συνεδρίων ή σεμιναρίων διοργανώνονται όχι μόνο στη Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδος, αναβιώνοντας την τοπική ιστορία, καθώς δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πριν το Ολοκαύτωμα υπήρχαν 28 ενεργές κοινότητες στη χώρα μας.

Σε ό,τι αφορά τους τόπους που σήμερα λειτουργούν Εβραϊκές Κοινότητες, Συναγωγές και Μουσεία, ενθαρρύνουμε και βλέπουμε μια διαρκώς αυξανόμενη επισκεψιμότητα, με πιο σημαντική την ολοένα και μεγαλύτερη παρουσία οργανωμένων σχολικών επισκέψεων. Υπάρχουν βέβαια και οι ετήσιες επισκέψεις μαθητών στο Άουσβιτς, που υποστηρίζονται από την Ελληνική Πολιτεία. Αυτή είναι μια ακόμη σχετικά πρόσφατη εξέλιξη στην οποία φτάσαμε επειδή η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης το 2009 πρότεινε να χρηματοδοτήσει με ιδίους πόρους

Phoca PDF

μια τέτοια πρωτοβουλία προς όφελος μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ήταν αυτή η πρόταση που έδωσε το έναυσμα για τη συγκρότηση των εκπαιδευτικών διαγωνισμών με κεντρικό άξονα το Ολοκαύτωμα και τα εκπαιδευτικά ταξίδια στο Άουσβιτς. Μια εμπειρία που, ίσως όσο τίποτε άλλο, μπορεί να κάνει τους νέους να κατανοήσουν τις ολέθριες συνέπειες της ανόδου του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

Είναι σαφέστατα πολύ θετικό το γεγονός ότι η μελέτη της ιστορίας του Ολοκαυτώματος είναι βασικό τμήμα της διδασκαλίας στα σχολεία. Όμως η ενίσχυση της μνήμης δεν είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη διδασκαλία εντός της τάξης. Νομίζω ότι οφείλουμε να φροντίζουμε ώστε οι συνέπειες του Ναζισμού να είναι εμφανείς και παρούσες στο σήμερα. Οι δράσεις που υλοποιούνται τα τελευταία χρόνια από το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος και από τις κατά τόπους Ισραηλιτικές Κοινότητες, με την ανέγερση μνημείων σε τόπους που σήμερα δεν υπάρχουν πια ενεργές Εβραϊκές Κοινότητες —εξαιτίας των Ναζί και των Συμμάχων τους—, με τη διοργάνωση εκδηλώσεων τιμής για Δίκαιους των Εθνών, αυτών δηλαδή που δεν αδράνησαν και έτσι λίγοι από τους διωκόμενους δεν κατέληξαν στα κρεματόρια,έχουν αυτό ακριβώς το νόημα. Η συμβολική φωταγώγηση του Λευκού Πύργου πέρσι στην Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος, η προβολή μηνυμάτων στο Δημαρχείο της πόλης στην επέτειο της Νύχτας των Κρυστάλλων φέτος, και βέβαια το Πάρκο Μνήμης που θα δημιουργηθεί στην Πλατεία Ελευθερίας, με κεντρικό στοιχείο της ανάπλασης το Μνημείο Ολοκαυτώματος, είναι πράξεις που εντάσσονται σε αυτό ακριβώς το σκεπτικό. Είναι αυτά και πολλά άλλα, μικρά και μεγάλα για τα οποία μεριμνούμε καθημερινά.

Όπως μπορείτε να καταλάβετε, η ενίσχυση της Μνήμης είναι κάτι πολύ σημαντικό για την Κοινότητά μας για τον Ελληνικό Εβραϊσμό συνολικότερα. Δεν μπορούμε να οικοδομήσουμε το μέλλον αν δεν γνωρίζουμε το παρελθόν, την Ιστορία. Και όλα όσα προανέφερα, που έγιναν στη διάρκεια των ετών, δεν έγιναν απλά εντός ενός πλαισίου αποκατάστασης και προβολής για το τι υπήρχε στη Θεσσαλονίκη ή αλλού. Αποτελούν τμήματα μιας συνειδητής προσπάθειας να αναδείξουμε τι χάθηκε σε όλη την Ελλάδα. Και θέλουμε με τον τρόπο αυτό να γίνει αντιληπτό ότι αυτό που χάθηκε ήταν κομμάτι της Πατρίδας μας.

Κ.Α.:*Θέλετε να μου πείτε για τα κλεμμένα από τους ναζί αρχεία των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων της χώρας; Είναι άλλη μια ιστορία που προχωρά αργά, πολύ αργά. Ίσως μόνο πρόσφατα έγιναν κάποια βήματα για να επιστρέψουν επιτέλους στην Ελλάδα από τη Ρωσία όπου φυλάσσονται όλον αυτό τον καιρό. Αισιοδοξείτε;*

Δ.Σ.: Ακολούθως της εισβολής στη Θεσσαλονίκη στις 9 Απριλίου 1941, οι Ναζιστικές Αρχές Κατοχής, στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου που αποσκοπούσε στον ολοκληρωτικό αφανισμό κάθε ίχνους της μακραίωνης Εβραϊκής παρουσίας στην πόλη, κατέσχεσαν τα αρχεία της Κοινότητάς μας και τα μετέφεραν στο Βερολίνο. Αυτά τα ανεκτίμητα αρχεία εντοπίστηκαν και μεταφέρθηκαν από τον στρατό τής πρώην Σοβιετικής Ένωσης στο τέλος του Πολέμου από το Βερολίνο στη Μόσχα, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα ως τμήμα του Κρατικού Στρατιωτικού Αρχείου της Ρωσίας. Ως εκ τούτου, η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, μετά

Phoca PDF

την εξόντωση του 96% των μελών της στα ναζιστικά στρατόπεδα Άουσβιτς-Μπίρκεναου, διαθέτει σήμερα ελάχιστα στοιχεία για την προπολεμική της υπόσταση και λειτουργία.

Από το 1992 προσπαθούμε για την επιστροφή των αρχείων. Πρόκειται για τεράστιο ηθικό ζήτημα, θέμα σεβασμού της μνήμης των Ελλήνων Εβραίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος, που είχε τεθεί στο παρελθόν πολλές φορές τόσο από την Κοινότητά μας, όσο και από την ελληνική διπλωματία, είτε σε διεθνείς συσκέψεις είτε σε άλλες περιστάσεις. Γίνεται αντιληπτό λοιπόν πως μιλάμε για έναν μακροχρόνιο και δύσκολο αγώνα που φαίνεται να ευοδώνεται χάρη στις καίριες ενέργειες του Πρωθυπουργού κ. Κυριάκου Μητσοτάκη. Η δημόσια δήλωση του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας κ. Βλάντιμιρ Πούτιν, θεωρώ ότι είναι μια δέσμευση για την τελεσφόρηση αυτής της προσπάθειας. Μπορώ να πω, ναι, είμαι αισιόδοξος. Αν μάλιστα αναλογιστούμε ότι παράλληλα εξελίσσεται και το εγχείρημα για την ανέγερση του Μουσείου Ολοκαυτώματος Ελλάδος στη Θεσσαλονίκη, στον χώρο από όπου αναχώρησαν τα τρένα για το Άουσβιτς, είναι ξεκάθαρο πως δημιουργείται η ιδανική εστία για την ευλαβική εναπόθεσή τους, και για την αξιοποίησή τους από ερευνητές, καθώς η πρόσβαση στα Αρχεία θα εξασφαλιστεί μέσα από σύγχρονες μεθόδους ψηφιοποίησης, έρευνας και αναζήτησης.

Πρόκειται για ένα ιστορικής σημασίας επίτευγμα που αφορά την ιστορία της χώρας μας. Και οφείλουμε να εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας προς τον Έλληνα Πρωθυπουργό και όλους όσους εργάστηκαν και συνεχίζουν να εργάζονται για την ολοκλήρωση της επιστροφής των προπολεμικών εβραϊκών αρχείων στη χώρα μας.

?.?.:*???? ??? ??? ???????? ??? ?????????????. ? ???? ?? ????? ??? ?? ??????????. ???? ???????????? ?? ???????? ?? ???????? ??? ???? ???????? ?? ????????? ??? ?? ????????? ??? ???????? ???; ????? ??? ?? ????? ??? ???? ??????? ?????????, ???? ??? ?????;*

Δ.Σ.:Το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος είναι πράγματι κάτι που το θέλει και η πόλη μας και η Πατρίδα μας. Είναι ένα από τα σημαντικότερα έργα που θα υλοποιηθούν τα επόμενα χρόνια, για τη Θεσσαλονίκη και τη Βόρεια Ελλάδα. Πρόκειται για μια μεγαλόπνοη πρωτοβουλία της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης που αγκαλιάστηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, τον Δήμο Θεσσαλονίκης, και επιμέρους φορείς όπως η ΓΑΙΑΟΣΕ ΑΕ και ο ΟΣΕ.

Τα προβλήματα που καθυστέρησαν το έργο είχαν να κάνουν κυρίως με προβλήματα που εντοπίστηκαν —κατόπιν μελετών— στην έκταση της ΓΑΙΑΟΣΕ ΑΕ στην οποία αρχικά είχε σχεδιαστεί να γίνει η ανέγερση του κτιρίου. Ευτυχώς μετά την εξακρίβωση των προβλημάτων μέσα από στενή και συνεχή συνεργασία με τον Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης κ. Παναγιώτη Πικραμμένο, στελέχη της Κυβέρνησης, όπως ο Υφυπουργός Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος κ. Νικόλαος Ταγαράς αλλά και με τον Δήμαρχο Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντίνο Ζέρβα, επετεύχθη η αλλαγή του οικοπέδου, με άλλη έκταση στον ίδιο χώρο — και έτσι προχωρούμε κανονικά.

Phoca PDF

Η δημιουργία του Μουσείου Ολοκαυτώματος είναι ένα πολύπλοκο εγχείρημα. Αναλογιστείτε ότι όλο αυτό ξεκίνησε ως πρόταση της Κοινότητας και προχώρησε, στα πρώτα στάδιά του, χάρη στην επιμονή και τις ενέργειες μας. Σε ένα τέτοιο έργο λοιπόν είναι αναμενόμενο να υπάρξουν προβλήματα και καθυστερήσεις. Όμως, αν υπάρχει όραμα, ένας στόχος, με δουλειά και επιμονή, τα προβλήματα αντιμετωπίζονται. Χρειάζεται αποφασιστικότητα, πίστη, και συγκεκριμένες επιλογές. Με μια τέτοια αντιμετώπιση τα όποια εμπόδια προοδευτικά ξεπερνιούνται. Έτσι σήμερα, μετά τα όσα σάς περιέγραψα και άλλα θέματα που προέκυψαν και αντιμετωπίστηκαν, βρισκόμαστε σε συζητήσεις για την επιλογή του ειδικευμένου γραφείου που θα αναλάβει την προετοιμασία της μουσειολογικής μελέτης.

Και ακριβώς επειδή βρισκόμαστε σε αυτό το στάδιο μπορώ να πω με βεβαιότητα πως στόχος δεν είναι να φτιάξουμε έναν χώρο εκθεμάτων και τεκμηρίων για το Ολοκαύτωμα. Φυσικά αυτά θα υπάρχουν και μάλιστα έχουμε απευθύνει ανοιχτή πρόσκληση σε όσους πολίτες διαθέτουν τέτοια τεκμήρια και επιθυμούν να τα διαθέσουν στο Μουσείο Ολοκαυτώματος να επικοινωνήσουν με την Κοινότητα ώστε αυτά να ληφθούν υπόψιν κατά την εκπόνηση της μουσειολογικής μελέτης.

Σας είπα νωρίτερα, με αφορμή το θέμα του επαναπατρισμού των προπολεμικών αρχείων της Κοινότητάς μας από τη Μόσχα, για το πώς αυτά θα βοηθήσουν την προσπάθεια των ερευνητών. Αυτή είναι άλλη μια πτυχή του πολύπλευρου έργου του Μουσείου Ολοκαυτώματος Ελλάδος. Έτσι θα καταπολεμηθεί η σκόπιμη διαστρέβλωση, παραποίηση καισχετικοποίηση του Ολοκαυτώματος. Το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος, θα προβάλλει —στον αντίποδα— την Ιστορία στις πραγματικές της διαστάσεις. Θα αναδείξει την καθημερινότητα των ανθρώπων που χάθηκαν. Οι Ναζί προσπάθησαν να μηδενίσουν τους ανθρώπους, να τους μετατρέψουν σε αριθμούς αφαιρώντας τους την ανθρώπινη υπόσταση. Το Μουσείο μέσα από στοιχεία από προσωπικές ιστορίες θα δώσει πρόσωπο και ανθρώπινη διάσταση στα θύματα, στους αριθμούς.

Προχωράμε λοιπόν με σίγουρα και σταθερά βήματα. Σε ό,τι αφορά τον χρόνο έναρξης των εργασιών, εντός των επόμενων μηνών αναμένουμε την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος για τη χωροθέτηση του Μουσείου, ενώ μέχρι το τέλος του έτους θα έχουν ολοκληρωθεί οι απαραίτητες μελέτες που θα οδηγήσουν στην έκδοση της οικοδομικής αδείας.

Κ.Α.:*Έγινε πολύς λόγος, και όχι άδικα, για την τύχη της Πλατείας Ελευθερίας και της ανάπλασής της. Πώς καταλήξαμε στη χρηματοδότησή της από την Κοινότητα; Υπήρχε πρόβλημα πόρων; Και εντέλει τι πιστεύετε ότι θα γίνει; Θα τη δούμε επιτέλους σαν αυτό που την ονειρευόμαστε, με την υπογειοποίηση του πάρκινγκ και την ανάδειξη της ιστορικής μνήμης στην επιφάνεια;*

Δ.Σ.:Αυτή την περίοδο γίνεται μεγάλη συζήτηση και είναι πλέον ξεκάθαρο ότι οι πολίτες της Θεσσαλονίκης απαιτούν την εκτέλεση της απόφασης του Δήμου Θεσσαλονίκης για τη δημιουργία, στον χώρο της Πλατείας Ελευθερίας, Πάρκου Μνήμης, στο οποίο κεντρική θέση θα έχει το Μνημείο Ολοκαυτώματος. Κάτι που

Phoca PDF

έχει ήδη καθυστερήσει.Η Κοινότητα μας, μετά από συζητήσεις με τον Δήμαρχο Θεσσαλονίκης κ. Ζέρβα, αναμένει την ολοκλήρωση των διαδικασιών που θα δρομολογήσουν την έναρξη εκτέλεσης του έργουτης ανάπλασης. Εφόσον λοιπόν δοθεί και η τυπική έγκριση του Δήμου Θεσσαλονίκης, η Κοινότητα έχει τη διάθεση να συνδράμει με όποιον τρόπο μπορεί, ακόμα και με προσπάθεια για την εξασφάλιση χρηματικών πόρων, για την ταχύτερη και αρτιότερη εκτέλεση του έργου.

Κ.Α.:*Ο αντισημιτισμός δεν έχει εξαλειφθεί, κύριε Πρόεδρε. Γινόμαστε πολύ συχνά μάρτυρες βανδαλισμών ιερών μνημείων, καθώς και άλλων μισαλλόδοξων πράξεων από ακραία στοιχεία. Είναι περιορισμένος, άραγε, σε αυτούς τους περιθωριακούς χώρους; Ή εκεί βρίσκει την πιο «μεγαλόφωνη» έκφρασή του, ενώ υπάρχει και αλλού;*

Δ.Σ.:Το Ολοκαύτωμα βασίστηκε σε ένα άρτια μελετημένο και οργανωμένο σχέδιο, που απέβλεπε στη μαζική, ολοκληρωτική εξαφάνιση των Εβραίων από προσώπου γης. Όλοι έπρεπε να εξοντωθούν! Χωρίς καμία διάκριση. Ήταν η κατάληξη του αντισημιτισμού στη Γερμανία την περίοδο του Ολοκαυτώματος. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος τελείωσε. Έξι εκατομμύρια Εβραίοι θανατώθηκαν με τρόπους που δεν μπορεί να συλλάβει η λογική. Ο αντισημιτισμός τελείωσε; Δυστυχώς όχι. Ο αντισημιτισμός, ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία δυστυχώς συνεχίζουν να υπάρχουν και να αυξάνονται. Αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα. Έρευνες προηγούμενων ετών σχετικά με τα επίπεδα αντισημιτισμού παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά για τη χώρα μας, ενώ καταδεικνύουν ότι η άγνοια για το Ολοκαύτωμα και την τοπική εβραϊκή ιστορία υφίστανται σε σημαντικό βαθμό. Δεν μπορεί λοιπόν να μας προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι τα περιστατικά βανδαλισμών μνημείων Ολοκαυτώματος, Εβραϊκών νεκροταφείων κλπ. δεν είναι σπάνια. Το θετικό είναι ότι η Πολιτεία αλλά ακόμη και ομάδες απλών πολιτών αντιδρούν και παίρνουν σαφή θέση απέναντι σε αυτές τις πράξεις που προσβάλλουν όχι μόνο τη μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος, τους επιζώντες ή τους απογόνους τους αλλά και το σύνολο της κοινωνίας μας.

Το πρόβλημα βέβαια δεν αφορά μόνο την Ελλάδα. Είναι κάτι που το συναντάμε και σε άλλες χώρες. Μάλιστα κάποιες χώρες βίωσαν αιματηρά περιστατικά. Καταλαβαίνετε λοιπόν πως έχουμε να κάνουμε με φαινόμενα που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος. Μπορεί να έχουμε να κάνουμε με προσβλητικές γελοιογραφίες, βιβλία, αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στο διαδίκτυο γενικότερα, συνθήματα σε τοίχους νεκροταφείων ή σε μνημεία Ολοκαυτώματος, μέχρι την προ ετών καταστροφή του μνημείου στο χώρο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης — του Παλαιού Εβραϊκού Νεκροταφείου.

Όλα τα παραπάνω εμπεριέχουν στοιχεία αντισημιτισμού. Αυτό συμβαίνει όταν η άγνοια συνδυάζεται με την ύπαρξη στερεοτύπων που γεννιούνται και συντηρούνται μέσα από μια ρητορική μίσους. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνούμε ότι η άγνοια δημιουργεί φόβο. Τόσο λοιπόν τα στερεότυπα όσο και ο φόβος μπορούν εύκολα να εργαλειοποιηθούν, ως τμήμα πολιτικών προσεγγίσεων από όλο το πολιτικό φάσμα, για να γιγαντώσουν τη σπίθα του Αντισημιτισμού. Οι Εβραίοι εύκολα γίνονται αυτοί που θα στοχοποιηθούν ως υπαίτιοι για τα προβλήματα της κοινωνίας. Το ζήσαμε

Phoca PDF

και τα τελευταία χρόνια όταν οι Εβραίοι σε κάποιες περιπτώσεις, παρουσιάστηκαν ως αποδιοπομπαίοι τράγοι της υγειονομικής και οικονομικής κρίσης. Εμείς απέναντι σε όλα αυτά δεν μπορούμε παρά να αντιπαραβάλουμε την ιστορική αλήθεια, τη διαρκή προσπάθειά μας για τη διάχυση της γνώσης, για την καταπολέμηση του μίσους και των στερεοτύπων.

Κ.Α.*: Σε αντίθεση με το λαμπρό παρελθόν, η Κοινότητα έχει πλέον αριθμητικά μικρή αλλά πολιτισμικά μεγάλη συνεισφορά στη σύγχρονη ζωή της πόλης. Παράλληλα, όπως βλέπουμε με την ανάπλαση της Αγοράς Μοδιάνο, γίνονται διαρκώς νέες επενδύσεις στη Θεσσαλονίκη, και είμαι σίγουρος πως αυτό δεν θα σταματήσει εδώ — κάθε άλλο. Θέλετε να μας δώσετε κάποια στοιχεία για την Κοινότητα και όσα κάνει;*

Δ.Σ.: Πράγματι, αριθμητικά σήμερα η Κοινότητα δεν μπορεί να συγκριθεί με την προπολεμική εικόνα των 50.000 Εβραίων, ή αν θέλετε με τους 80.000 Εβραίους που ζούσαν στη Θεσσαλονίκη στις αρχές του 20ού αιώνα. Ωστόσο η Ισραηλιτική Κοινότητα της Θεσσαλονίκης αποτελεί σήμερα ενεργό και αναπόσπαστο μέρος της τοπικής κοινωνίας, έχοντας καταφέρει να αποκαταστήσει τις περισσότερες από τις λειτουργίες της. Αν αναλογιστεί κανείς το μέγεθος της καταστροφής που υπέστη την περίοδο του Ολοκαυτώματος, καθώς και τη μεθοδικότητα των Ναζί στο έργο του αφανισμού όχι μόνο των ανθρώπων αλλά και όσων είχαν δημιουργήσει οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης —ιδιαίτερα αν σκεφτούμε ότι σε αυτή την πόλη η Εβραϊκή παρουσία χρονολογείται από τον καιρό της ίδρυσής της—, μιλάμε για ένα θαύμα. Ένα θαύμα που συντελέστηκε χάρη σε αυτούς που επέζησαν. Σε αυτούς που κατάφεραν να βρουν τις δυνάμεις για να επιστρέψουν στον γενέθλιο τόπο, να εγκατασταθούν σε αυτόν και πάλι, και να φτιάξουν τη δική τους ζωή αλλά και την Κοινότητα από τις στάχτες της. Σήμερα εμείς, η πρώτη μεταπολεμική γενιά —και βέβαια τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας—, συνεχίζουμε βάσει των όσων δίδαξαν εκείνοι.

Η Κοινότητά μας λοιπόν διατηρεί το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, που σήμερα είναι το μεγαλύτερο ιδιωτικό Μουσείο της πόλης. Τρεις συναγωγές, το σχολείο «Ιωσήφ Νισσίμ» με δημοτικό, νηπιαγωγείο και βρεφονηπιακό σταθμό, εκπαιδευτικά καλοκαιρινά σεμινάρια για τη νεολαία, καθώς και ένα γηροκομείο. Παράλληλα, οργανώνει πολλές πολιτιστικές δραστηριότητες, συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με άλλους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς (Δήμος Θεσσαλονίκης, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας κλπ.) και οργανισμούς πολιτισμού (Γαλλικό Ινστιτούτο, Ινστιτούτο Γκαίτε, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης κ.ά.). Η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης παράλληλα υλοποιεί προγράμματα όπως το «Ψηφιακό αποθετήριο ιστορικής μνήμης και πολιτισμού των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων Ελλάδος: “ΙΩΣΗΠΟΣ”». Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπεί στην ενιαία, ολοκληρωμένη ψηφιακή διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος όλων των Ελληνικών Ισραηλιτικών Κοινοτήτων. Μέσα από αυτό συμβάλλουμε στη διάσωση, ανάδειξη και προβολή της Ιστορικής Μνήμης, της μακραίωνης παράδοσης των Ελλήνων Εβραίων, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερη επιστημονική και ταυτόχρονα εκπαιδευτική αξία. Ένα ακόμα σημαντικό πρόγραμμα, που εντάσσεται στην πλούσιο

Phoca PDF

ερευνητικό έργο που Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης, υλοποιείται από ομάδα ειδικών που ερευνά την εβραϊκή μουσική παράδοση, συγκεντρώνοντας υλικό για τη δημιουργία «μουσικού αρχείου» και την έκδοση ειδικού μουσικού άλμπουμ.

Θεωρούμε ως εκ τούτου καθήκον μας, μαζί με όλα τα άλλα ζητήματα της καθημερινότητας που αφορούν τα μέλη της Κοινότητας —με τα οποία βεβαίως ασχολούμαστε και τα αντιμετωπίζουμε—, να διατηρούμε στην κορυφή της ατζέντας την καταπολέμηση του Αντισημιτισμού και την ενίσχυση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος, μέσα από σημαντικές πρωτοβουλίες όπως όλα όσα σάς προανέφερα.

Κ.Α.:*Μολονότι η πανδημία έπαιξε τον ανασταλτικό ρόλο της, η τουριστική-προσκυνηματική σύνδεση των τελευταίων χρόνων με το Ισραήλ έχει ανοδική πορεία. Αισιοδοξείτε πως το μέλλον μόνο καλύτερο μπορεί να είναι για την Κοινότητα, για τον Εβραϊσμό της Ελλάδας, επομένως και για την ίδια τη χώρα;*

Δ.Σ.:Πράγματι η πανδημία άλλαξε την καθημερινότητά μας δραματικά. Οι μετακινήσεις και τα ταξίδια, ο τουρισμός συνολικά, επηρεάστηκε αρνητικά σε σημαντικό βαθμό. Όμως προσωπικά είμαι αισιόδοξος. Σταδιακά θα μπορέσουμε να επανέλθουμε — σε ένα ποσοστό αυτό έχει γίνει ήδη. Η τουριστική κίνηση είμαι βέβαιος πως μελλοντικά θα ανακάμψει ειδικά για την πόλη της Θεσσαλονίκης. Ας μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για την Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων. Την πόλη όπου χιλιάδες Εβραίοι Θεσσαλονικείς έζησαν και σήμερα απόγονοί τους ζουν και διαπρέπουν στο Ισραήλ, στη Γαλλία, στις ΗΠΑ και σε άλλες χώρες ανά την υφήλιο. Οι άνθρωποι αυτοί διατηρούν και ενισχύουν τους δεσμούς με τη γενέτειρα των προγόνων τους. Για παράδειγμα, τα μέλη της οικογένειας Ντασσώ έχουν επανελεγμένα επισκεφτεί την πόλη και έχει κάνουν σημαντικές δωρεές. Η Μαρίνα Νισσίμ και ο Γκαμπριέλλε Νισσίμ, τα παιδιά του Ιωσήφ Νισσίμ, στηρίζουν το σχολείο της Κοινότητας και είμαι βέβαιος πως έχουν τη διάθεση να συμβάλουν και με άλλους τρόπους στην εξωστρέφεια της πόλης.

Φυσικά ανάλογη περίπτωση είναι και ο Άλμπερτ Μπουρλά —ένα τέκνο της Κοινότητάς μας— στον οποίο, όπως ενδεχομένως να γνωρίζετε, πρόσφατα απενεμήθη το βραβείο Genesis. Ο κ. Μπουρλά, από την πρώτη στιγμή που ανακοινώθηκε η υποψηφιότητά του για το βραβείο αυτό, είχε δηλώσει ότι σκοπεύει να δωρίσει το χρηματικό έπαθλο για να στηρίξει πρωτοβουλίες που θα συνδράμουν στη διατήρηση της μνήμης των Ελλήνων Εβραίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Επίσης το Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος και το μητροπολιτικό πάρκο που θα δημιουργηθεί στον περιβάλλοντα χώρο τουαναμένεται να λειτουργήσουν ως παράγοντες για την αύξηση της τουριστικής κίνησης της πόλης, για την εμπορική ανάπτυξη καθώς και για τη γενικότερη πρόοδο και εξέλιξη της Θεσσαλονίκης. Όταν αναπτύσσουμε λοιπόν αυτού του είδους τις επαφές,όταν μεριμνούμε για την ανάπτυξη και την υλοποίηση σημαντικών προγραμμάτων που αναδεικνύουν την πολύπλευρη προσφορά των Εβραίων της Ελλάδος, φροντίζοντας να μη λησμονούμε τις πληγές του παρελθόντος, όταν η χώρα μας συνεχίζει να καλλιεργεί την αμφίδρομα ωφέλιμη στρατηγική συνεργασία της με το Ισραήλ σε όλα τα επίπεδα— τότε, ναι, με όλα αυτά, που βασίζονται στην εξωστρέφεια και οικοδομούν

Phoca PDF

συμπράξεις που μπορούν να μας φέρνουν πολλαπλασιαστικά οφέλη στο εγγύς και στο απώτερο μέλλον, βεβαίως και είμαι αισιόδοξος και για την Κοινότητά μας, και για τον Ελληνικό Εβραϊσμό και για την Πατρίδα μας.

Κ.Α.:*Σας ευχαριστώ θερμά, ήταν μεγάλη μου τιμή.*

ΠΗΓΗ: ATHENSVOICE, 27.1.2022

ΣΧΕΤΙΚΑ:

ΜΗΝΥΜΑΤΑ:

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠτΔ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

MESSAGE BY THE GREEK PM MITSOTAKIS FOR THE HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY 2022

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΝΙΚΟΥ ΔΕΝΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΝΙΚΗΣ ΚΕΡΑΜΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΟΥ IHRA ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

MESSAGE OF THE GREEK PRESIDENCY OF THE IHRA FOR HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY 2021

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΚΙΣΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

KIS MESSAGE FOR HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY 2022

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΑΣΟΚ – ΚΙΝΑΛ: «Ο αγώνας απέναντι στην αναζωπύρωση της μισαλλοδοξίας και του ρατσισμού πρέπει να είναι καθημερινός και συνεχής»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΕΡΑ25 ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

Phoca PDF

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΜΩΥΣΗ ΕΛΙΣΑΦ

ΜΗΝΥΜΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΟΡΓΙΑΖΙΔΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΜΗΝΥΜΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΘΑΝΑΣΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΓΙΑ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022: «ΚΑΜΙΑ ΑΝΟΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΜΙΚΡΗ ΧΑΡΑΜΑΔΑ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ

??????? – ??????????:

ΜΝΗΜΗ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022: Η ΕΛΛΑΔΑ ΘΥΜΑΤΑΙ… ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY 2022: GREECE REMEMBERS… EVENTS AND ACTIVITIES

ΦΩΤΑΓΩΓΗΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΜΝΗΜΗΣ WE REMEMBER

THE HELLENIC PARLIAMENT ILLUMINATED FOR THE WE REMEMBER CAMPAIGN ON HOLOCAUST REMEMBRANCE DAY 2022

Δ.ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΩΤΑΓΩΓΗΣΗ, 28.1.2022

Η ΒΟΥΛΗ ΤΙΜΗΣΕ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ - ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΦΩΤΑΓΩΓΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

THE ATHENS CITY HALL ILLUMINATED FOR THE WE REMEMBER 2022 CAMPAIGN

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΒΡΑΪΣΜΟΣ ΣΤΟ #WEREMEMBER 2022

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΙΣΕ & Ι.Κ. Θεσσαλονίκης ΔΑΥΙΔ ΣΑΛΤΙΕΛ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΚΙΣΕ ΒΙΚΤΩΡΑ ΙΣ. ΕΛΙΕΖΕΡ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2022

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΑΥΘ & ΟΜΑΔΑΣ ΤΖΟΥΝΤΟ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ Ι.Κ.

Phoca PDF

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΟΘ ΜΕ ΤΟΝ GIL SHAHAM ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΑ ΤΡΙΚΑΛΑ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟ ΑΟΥΣΒΙΤΣ ΓΙΑ ΤΑ 77 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ – 27.1.2022

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ #WEREMEMBER 2022 ΤΟΥ WJC

#WEREMEMBER 2022 - ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΝΗΜΗ του ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΜΕ ΓΙΑ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ YAD VASHEM ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΔΡΑΣΗ ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΛΙΘΩΝ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟ Α’ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΗ ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022: ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ 2022 ΣΤΟΝ ΒΟΛΟ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ GAMARAAL «ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΕΛΒΕΤΟΙ ΕΠΙΖΩΝΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ»

ΘΥΜΗΣΟΥ…ΈΝΑ ΒΙΝΤΕΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΚΟΤΡΩΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

????? - ???????? - ????????????:

77 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ. Ο ΒΙΚΤΩΡ ΕΛΙΕΖΕΡ ΑΝΑΛΥΕΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟ

Phoca PDF

-ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΣΤΟ "ΒΗΜΑ" 30.1.2022

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΙΣΕ ΔΑΥΙΔ ΣΑΛΤΙΕΛ: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΜΙΣΟΣ

ΔΑΥΙΔ ΣΑΛΤΙΕΛ: ΠΑΡΚΟ ΜΝΗΜΗΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ - ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΊΣΕΙ ΑΜΕΣΑ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Η ΟΝΤΕΤ ΒΑΡΩΝ – ΒΑΣΑΡ ΕΞΕΤΑΖΕΙ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΙΜΟ ΛΕΒΙ: «ΕΤΣΙ ΗΤΑΝ ΤΟ ΑΟΥΣΒΙΤΣ»

ΝΑ ΜΕΙΝΕΙ Η ΜΝΗΜΗ ΖΩΝΤΑΝΗ του ΣΑΜ ΝΑΜΙΑ

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΤΗΣ ΕΡΤ2 ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ στη ΜΕΓΑΛΗ ΟΘΟΝΗ

?????????:

ΖΑΚ ΜΕΝΑΧΕΜ: Η ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΜΩΣΕ ΑΕΛΙΩΝ: «ΑΝ ΚΑΠΟΙΟΣ ΣΟΥ ΛΕΕΙ ΟΤΙ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΣΕ ΣΚΟΤΩΣΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟΝ»

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΒΡΑΑΜ ΚΑΠΕΤΑ: «Ζούσα καθημερινά με το φόβο της σύλληψής μου από τους Γερμανούς - Πώς σώθηκα από το Ολοκαύτωμα»

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ ΜΟΝΙΝΑ-ΜΠΕΝΟΥΖΙΛΙΟ: «Έτσι σώθηκα από το Ολοκαύτωμα - Έμαθα πλέον να μην φοβάμαι τίποτα»

Phoca PDF